

ระบบกลุ่มใน พรรคการเมืองญี่ปุ่น: ข้อคิดสำหรับการเมืองไทย

ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์ *

1
คำนำ

ถ้าการเข้ามาเล่นการเมืองอย่างเป็นอาชีพ หมายถึงชัยชนะในการเลือกตั้ง และโอกาสการได้ดำรงตำแหน่งอันมีเกียรติในพรรค ในรัฐบาลและในรัฐสภาแล้ว นักการเมืองของพรรคเสรีประชาธิปไตยเล่นการเมืองกันอย่างไร ลักษณะหนึ่งคือเล่นการเมืองในระบบกลุ่ม โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสภาที่ปรึกษา (วุฒิสภา) เกือบทุกคนจะมีกลุ่มสังกัด ซึ่งปกติแล้วจะเข้ากลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ตั้งแต่ตอนสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรกในชีวิต และโดยทั่วไปแล้วจะสังกัดอยู่กับกลุ่มนั้นไปตลอดชีวิตนักการเมือง กลุ่มมีความสำคัญยิ่งโดยเป็นที่ที่สมาชิกรัฐสภาของพรรค จะได้รับความช่วยเหลือความเอาใจใส่ดูแลในหลายๆ ด้าน รวมทั้งความอบอุ่นทางจิตใจ โดยเป็นด่านแรกที่สมาชิกรัฐสภาของพรรคจะเข้าไปขอเงินค่าใช้จ่าย ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งและความช่วยเหลืออื่น ๆ ก่อนจะไปถึงหัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรค พรรคเสรีประชาธิปไตยของญี่ปุ่น ถ้าดูจากภายในแล้ว จะพบว่าเป็นพรรคขนาดใหญ่ประกอบไปด้วยพรรคเล็กพรรคน้อยต่างๆ⁽¹⁾ กลุ่มเป็นที่มาของความเข้มแข็งในการแข่งขันเลือกตั้ง ดังปรากฏว่าพรรคได้ชัยชนะเหนือพรรคอื่นๆ สามารถจัดตั้งรัฐบาลโดยฝ่ายเดียวตลอดมา นับแต่การก่อตั้ง ค.ศ. 1955 จนถึงปัจจุบัน และคงจะครองฐานะเช่นนี้ไปอีกนาน (ดูตาราง)

(1) มีนักวิชาการบางคนถึงกับตั้งคำถามว่า เสรีประชาธิปไตยเป็นพรรคหรือสหพันธ์พรรคกันแน่ และสรุปว่าการเมืองของญี่ปุ่นมีลักษณะที่กลุ่มมีฐานะมาก่อน (primacy) เทียบพรรค ดู Robert A. Sealapino and J. Masumi, Parties and Politics in Contemporary Japan, University of California Press, 1962, pp. 94, 85.

* รองศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผลการเลือกตั้งแต่ละครั้งตั้งแต่ก่อตั้งพรรคมา

การเลือกตั้ง	พรรคเสรีฯ	พรรคอันดับ 2	รวม	หมายเหตุ
ค.ศ.1958	287 (57.8)	166 (32.9)	467	
ค.ศ.1960	296 (57.5)	145 (27.5)	467	
ค.ศ.1963	283 (54.6)	144 (29.0)	467	
ค.ศ.1967	277 (48.8)	140 (27.8)	486	
ค.ศ.1969	288 (47.6)	90 (21.4)	486	
ค.ศ.1972	271 (46.8)	118 (21.9)	491	
ค.ศ.1976	249 (41.7)	123 (20.6)	511	NLC ได้ 17 ที่นั่ง
ค.ศ.1979	248 (44.5)	107 (19.7)	511	NLC ได้ 4 ที่นั่ง
ค.ศ.1980	284 (47.9)	107 (19.3)	511	NLC ได้ 12 ที่นั่ง
ค.ศ.1983	250 (45.8)	112 (19.4)	511	NLC ได้ 8 ที่นั่ง

ที่มา : อ้างอิงจาก Kishimoto Koichi, Politics in Modern Japan : Development and Organization (Tokyo : Japan Echo Inc., 1982), p.23.

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือคะแนนเสียงเลือกตั้ง และ NLC คือ พรรคชมรมเสรีนิยมใหม่ (New Liberal Club) ที่เกิดจากสมาชิกวุฒิสภาของพรรค 6 คน ลาออกไปจัดตั้งพรรคใหม่ และมีอุดมการณ์ที่เกือบจะไม่แตกต่างจากพรรคเสรีประชาธิปไตย

2

ความหมายและวิวัฒนาการ

1. ความหมาย

กลุ่ม หรือที่เรียกในภาษาอังกฤษว่า faction (ไม่ใช่ group) หรือในภาษาญี่ปุ่นว่า habatsu คือที่รวมของกลุ่มคนที่ปรารถนาจะมีความสัมพันธ์กันโดยสมัครใจ ไม่ใช่องค์กรที่เป็นทางการของพรรค มุ่งเน้นความสัมพันธ์แบบช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยหัวหน้ากลุ่มจะให้ความช่วยเหลืออุปถัมภ์แก่ลูกกลุ่ม และลูกกลุ่มจะซื่อสัตย์ภักดีต่อกลุ่มและหัวหน้า ไม่เน้นเรื่องอุดมการณ์และนโยบาย (แต่

มักจะมีอุดมการณ์ไม่แตกต่างกัน) กลุ่มเป็นการรวมตัว แบบในประเพณีด้วยความเชื่อถือกัน จึงแตกต่างจากการรวมตัวกันแบบสมัยใหม่ ที่เน้นเหตุผล ความคิด อุดมการณ์ นโยบาย และความเป็นตัวของตัวเอง ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มจะเป็นแบบยึดหลักอาวุโส และมักจะถือจำนวนครั้งที่ได้รับเลือกตั้ง เป็นเกณฑ์อาวุโสที่สำคัญ แม้ว่ากลุ่มหรือ faction จะเป็นการรวมตัวกันตามความพอใจ มีลักษณะไม่เป็นทางการ ไม่มีฐานะเป็นองค์กรของพรรค แต่มีบทบาทความสำคัญอย่างมากในการตัดสินใจที่สำคัญๆ ของพรรค⁽²⁾ ในประเทศตะวันตกที่ลัทธิปัจเจกนิยมลงหลักปักฐานมั่นคง ระบบกลุ่มในพรรคการเมืองลักษณะเช่นนี้จะไม่ปรากฏ ในประเทศไทย ที่ลัทธิปัจเจกชนนิยมอิสระเสรีแบบ

ไทยยังหยั่งรากลึกอยู่ ระบบกลุ่มก็ไม่ปรากฏอย่างจริงจังๆ เช่นกัน มีแต่การรวมตัวหลวมๆ ทำนอง friendship club หรือเป็น "สาย" ดังที่ปรากฏในพรรคสหประชาไทย

(2) นักวิชาการผู้หนึ่งอธิบายว่า กลุ่มมีบทบาทสำคัญยิ่งในกระบวนการตัดสินใจนโยบายของพรรคเสรีประชาธิปไตย โดยเฉพาะเมื่อพรรคเผชิญปัญหาที่โต้แย้งกันมาก และชี้ว่า เป็นไปไม่ได้ที่จะเข้าใจกระบวนการตัดสินใจนโยบายของพรรค ถ้าไม่นำปัจจัยเรื่องอิทธิพลของระบบกลุ่มเข้ามาพิจารณา ดู Haruhiro Fukui, Party in Power : The Japanese Liberal-Democrats and Policy-making, Australian National University Press, 1970, p.143.

เมื่อ 10 กว่าปีก่อน⁽³⁾ แต่ในประเทศไทยนั้น ระบบกลุ่มปรากฏอยู่ทั่วไปในทุกองค์การ เช่น ในระบบราชการ ในสถาบันการศึกษาและในบริษัทธุรกิจต่างๆ โดยเฉพาะในพรรคการเมือง ถ้าหากองค์การนั้นมีขนาดใหญ่โต จนสมาชิกขององค์การต้องหาสังกัดหนึ่งมาทดแทนกรม กอง ฝ่าย แผนกต่างๆ ที่เป็นองค์การทางการ เพราะฉะนั้นเมื่อพรรคเสรีประชาธิปไตยเป็นพรรคที่มา มีสมาชิกรัฐสภาถึงประมาณ 400 คน จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเกิดระบบกลุ่มขึ้น ชนิดที่มีความมั่นคงเหนียวแน่นมาก

2. วิวัฒนาการของระบบกลุ่ม ในพรรคเสรีประชาธิปไตย

ตั้งแต่ก่อตั้งพรรคเสรีประชาธิปไตยขึ้นในค.ศ. 1955 ระบบกลุ่มในพรรคก็เกิดขึ้นแล้ว แต่ทว่ามีจำนวนและความเป็นปึกแผ่นน้อยกว่าในปัจจุบัน ระบบกลุ่มในพรรคได้วิวัฒนาการเรื่อยมาจนในปัจจุบันนี้ พรรคเสรีประชาธิปไตยมีกลุ่มต่างๆ ในพรรค 5 กลุ่มใหญ่ ซึ่งตัวหัวหน้าได้แข่งขันชิงตำแหน่งประธานพรรคกันตลอดมา และก็ได้ดำรงตำแหน่งนี้มากันทุกคน ชื่อของกลุ่มเหล่านี้อาจตั้งชื่อหยาบๆ เรียกกัน แต่โดยทั่วไปแล้วสื่อมวลชนมักเรียกตามชื่อของหัวหน้ากลุ่มหรือผู้มีอิทธิพลสูงต่อกลุ่ม เช่น กลุ่มทานาคา กลุ่มชูซึกิ กลุ่มฟูกูดา กลุ่มมิติ และกลุ่มนากาโซเน่ นอกจากนี้แล้วก็มีกลุ่มขนาดเล็กลงมา ประมาณ 5-6 กลุ่ม จำนวนกลุ่มอาจเพิ่มขึ้นได้เมื่อหัวหน้ากลุ่มถึงแก่กรรมหรืออำลาวงการเมืองไป แล้ว

(3) นักทฤษฎีหนึ่งแยกแยะความหมายไว้ 3 ลักษณะดังนี้ fraction คือกลุ่มทั่วไป ไม่มีความเฉพาะเจาะจง, faction คือกลุ่มอำนาจที่มีความเฉพาะเจาะจง และ tendency คือกลุ่มของทัศนคติที่เป็นแบบแผน
ดู Giovanni Sartori, Parties and Party System : A Framework for Analysis, Cambridge University Press, 1976, p.75.

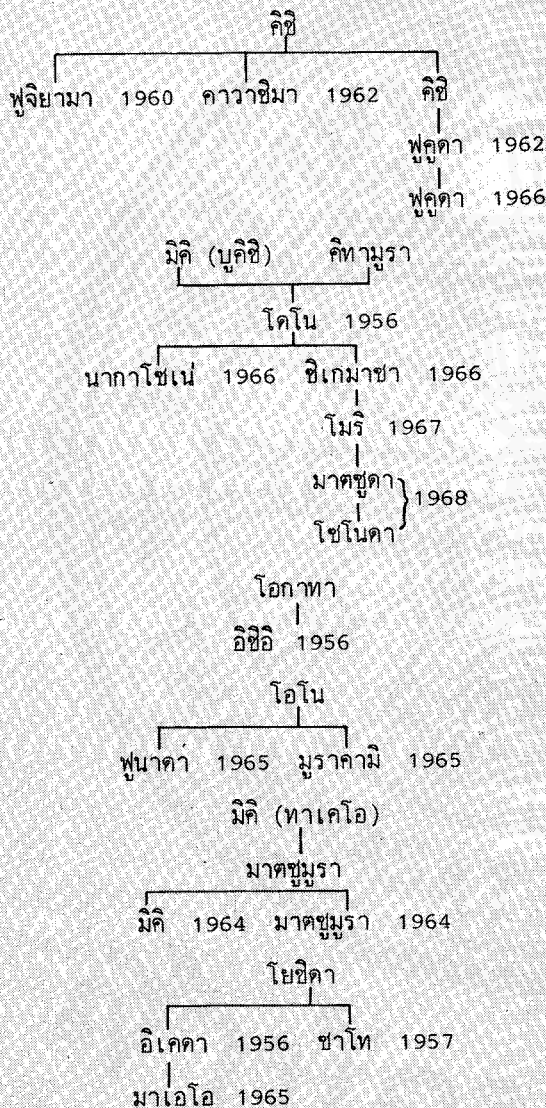
ลูกกลุ่มแตกแยกกันเป็นหลายกลุ่ม นอกจากนี้จำนวนสมาชิกรัฐสภาในกลุ่มก็อาจเพิ่มขึ้นลดลง ภายหลังการเลือกตั้งแต่ละครั้ง อย่างไรก็ตาม การย้ายกลุ่มหรือลาออกมาอยู่อย่างอิสระนั้นเกือบจะไม่มี ทำนองเดียวกับที่คนญี่ปุ่นเข้าทำงานบริษัทไหนแล้วมักไม่มีการย้ายบริษัทกัน สำหรับสมาชิกรัฐสภาที่รักอิสระ ไม่ยอมเข้าสังกัดกลุ่ม มีเพียงจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น

รายชื่อกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มในพรรคเสรีประชาธิปไตย สื่อมวลชนต่างๆ จะกล่าวถึงเสมอๆ ไม่เป็นความลับใดๆ ทั้งสิ้น เจ้าตัวก็แสดงออกโดยเปิดเผย หนังสือทำเนียบสมาชิกรัฐสภา ก็ลงพิมพ์รายชื่อไว้พร้อมทั้งที่ตั้งสำนักงานของกลุ่มพร้อมเบอร์โทรศัพท์ กลุ่มเหล่านี้มีการประชุมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ มีเจ้าหน้าที่และสำนักงานของตน มีบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเอง และปฏิบัติงานต่างๆ ที่เป็นหน้าที่ของพรรค เช่น ปรีक्षा เรื่องการลงคะแนนเสียงในรัฐสภา เรื่องนโยบายต่อปัญหาเฉพาะต่างๆ รวมทั้งการช่วยลูกกลุ่มรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ตลอดจนให้เงินอุดหนุนต่างๆ ด้วย จึงเห็นได้ว่า กลุ่มในพรรคเสรีประชาธิปไตยมีความเป็นปึกแผ่นมาก มีการจัดตั้งที่มั่นคง และมีบทบาทไม่น้อยในการเมืองการปกครองประเทศญี่ปุ่น แม้ว่าจะไม่มีฐานะเป็นองค์กรทางการ

ตารางต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นถึงกำเนิดและการแตกเป็นกลุ่มต่างๆ ในพรรคเสรีประชาธิปไตยตั้งแต่ ค.ศ. 1955 อันเป็นที่พรรคถือกำเนิดขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่ามี 8 กลุ่มใหญ่ ตารางต่อไปจะแสดงถึงความเข้มแข็งของกลุ่มต่างๆ เมื่อดูจากจำนวนสมาชิกรัฐสภาของกลุ่มในช่วง ค.ศ. 1967 ซึ่งจะเห็นว่ากลุ่มของซาโท เข้มแข็งที่สุดในบรรดา 11 กลุ่ม ต่อมาจะเป็นสภาพการณ์ในช่วง ค.ศ. 1976 ซึ่งเหลือเป็น 9 กลุ่ม และในช่วง ค.ศ. 1982 อันเป็นช่วงล่าสุด

กำเนิดและการแตกเป็นกลุ่มในช่วง ค.ศ.1955-1968

ชาไทยมา-กลุ่มแตกกระจาย

ขนาดของกลุ่มต่างๆ ใน 3 ช่วง (ค.ศ.1967, 1976, 1982)

1) ช่วงปี ค.ศ.1967

กลุ่ม	สมาชิก สภาล่าง	สมาชิก สภาสูง	รวม
ซาโตะ	57	54	111
อิเคดะเคิม	42	14	56
โคโนเคิม	-	15	54
ซาตซึดา-โซโนดา	15	1	
นากาโซเน	24	-	
มิติ	36	10	46
ฟูจิยามา	17	11	28
อิชิอิ	14	10	24
ฟูคุตา	23	-	23
ฟุนาดะ	15	6	21
คาวาซึมา	18	-	18
มูราคามิ	10	3	13
มาตซึมูรา	4	-	4
ไม่สังกัดกลุ่ม	11	4	15
ยังไม่ตัดสินใจ	-	14	14
รวม	286	131	417

ที่มา : Kokkai Binran (สมุดคู่มือรัฐสภา) , Tokyo : Nihon Seikei Shimbun Shuppan-bu, 1967
อ้างใน Nathaniel B. Thayer, How the Conservatives Rule Japan, Princeton University Press, 1969. p.17.

๗ : Nathaniel B. Thayer, How the Conservatives Rule Japan, Princeton University Press, 1973, p.16.

2) ช่วง ค.ศ.1976

กลุ่ม	สมาชิกใน สภาล่าง	สมาชิกใน สภาสูง	รวม
ทานาคา (ซาโทเดิม)	50	44	94
ฟูคุดา	55	24	79
โอฮิรา (อิคะดาเดิม)	43	21	64
มิติ	37	10	47
นากาโซเน	36	6	42
ชิอโน	16	2	18
มิตซุฮา	11	2	13
ฟูนาคา	8	3	11
อิชิอิ	6	-	6
ไม่สังกัดกลุ่ม	13	18	31
รวม	275	130	405

ที่มา : Asahi Nenkan 1976, Tokyo, 1976.
pp.262-263

3) ช่วง ค.ศ.1982

กลุ่ม	สมาชิกใน สภาล่าง	สมาชิกใน สภาสูง	รวม
ทานาคา (ชมรมวันพฤหัสบดี)	62	39	101
ชูซึกิ	60	24	84
ฟูคุดา	47	28	75
นากาโซเน	43	6	49
โคโมโตะ (มิติเดิม)	30	9	39
นาคากาวา	11	1	12
กลุ่มเซนไค	3	-	3
ไม่สังกัดกลุ่ม	32	30	62
รวม	288	137	425

ที่มา : Kokkai Binran (สมุดคู่มือรัฐสภา), (Tokyo :
Nihon Keizai Shimbun), February 1982.

3

กำเนิดและบทบาทของระบบกลุ่ม

1. เจอนโซกำเนิดระบบกลุ่ม

เจอนโซของระบบกลุ่มในสังคมญี่ปุ่นไม่ใช่วางการใดก็ตามที่รูปแบบของมโนทัศน์ในสังคมญี่ปุ่น ที่ยึดหลักตามประเพณีเดิมแต่สมัยสังคมฟิวคัล (ค.ศ.1185-1867) ซึ่งคงอิทธิพลอยู่แม้บ้านเมืองจะเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ และสืบทอดอิทธิพลต่อมาถึงปัจจุบัน ถ้าจะเปรียบเทียบแล้ว หัวหน้ากลุ่มก็คือไคเมียวหรือเจ้าผู้ครองแคว้นสมัยก่อนนั่นเอง และลูกกลุ่มก็คือคนรักของฮัน (แคว้น) ที่จะภักดีต่อฮันและไคเมียวของตนเป็นลำดับแรก

มีเจอนโซอยู่ 5 ประการ ที่เอื้อให้เกิดและส่งเสริมความเข้มแข็ง ของระบบกลุ่มในกรณีพรรคเสรีประชาธิปไตย⁽⁴⁾

(1) แรงกระตุ้นสำคัญที่สุดคือตำแหน่งประธานพรรค นั้นเป็นที่ต้องการมากในหมู่ผู้นำของพรรค เพราะหมายความว่า จะได้เป็นนายกรัฐมนตรีจัดตั้งรัฐบาลด้วย ตามระเบียบของพรรคแล้ว เมื่อรัฐสภาประชุมเลือกนายกรัฐมนตรีภายหลังการเลือกตั้ง สมาชิกรัฐสภาของพรรคทุกคนจะเลือกคนอื่นไม่ได้นอกจากประธานพรรค และเมื่อพรรคนี้ครองเสียงข้างมากในรัฐสภาเสมอมา ตำแหน่งหัวหน้าพรรคจึงมีความสำคัญยิ่ง

(2) ปัจจัยส่งเสริมคือ เรื่องค่าใช้จ่ายของนักการเมืองของพรรคซึ่งสูงลิ่ว ลำพังพรรคเองก็ไม่สามารถจะช่วยให้เต็มที่ จึงต้องเข้าสังกัดกลุ่มเพื่อขอเงินมาเลี้ยงดูเอาใจใส่หัวคะแนนและเขตเลือกตั้งของตน

(4) Nathaniel B. Thayer, How the Conservatives Rule Japan, Princeton University Press, 1973, pp.21-42.

(3) ปัจจัยเสริมให้ระบบกลุ่มเติบโตก็คือ การแย่งชิงตำแหน่งบริหารในพรรค ในคณะรัฐบาล และในรัฐสภา เพราะว่าถ้ามีกลุ่มสังกัดแล้ว หัวหน้ากลุ่มจะได้ช่วยผลักดันเสนอชื่อตนให้ได้ดำรงตำแหน่งเหล่านี้

(4) ปัจจัยที่เสริมการเติบโตอีกข้อคือ ความช่วยเหลือในช่วงมีการเลือกตั้ง ข้อนี้น่าจะสำคัญมาก โดยเฉพาะเมื่อญี่ปุ่นมีระบบการแบ่งเขตเลือกตั้งที่มีผู้แทนราษฎรได้ 3-5 คน โดยผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง จะเลือกคนที่ตนนิยมที่สุดได้เพียงคนเดียว การแข่งขันจึงรุนแรงยิ่งในระหว่างผู้สมัครพรรคเดียวกันที่จะต้องแย่งคะแนนกันไม่ให้น้อยจนแพ้ผู้สมัครพรรคเดียวกันและผู้สมัครพรรคอื่น ฉะนั้นถ้ากลุ่มไม่มาช่วยหาเสียงให้ทั้งในช่วงใกล้เลือกตั้ง และช่วงปกติประจำปี โอกาสแพ้ก็มีมาก โดยเฉพาะผู้สมัครหน้าใหม่ซึ่งจะต้องอาศัยหัวหน้ากลุ่มให้ช่วยผลักดัน ให้ตนได้สมัครในนามของพรรคให้ได้ซึ่งหัวหน้ากลุ่มก็มีความประสงค์จะหาผู้สมัครหน้าใหม่ที่มีแนวโน้มว่าจะได้รับเลือกตั้งมาเข้ากลุ่มของตนอยู่แล้ว

(5) ประการสุดท้ายคือ ปัจจัยทางจิตวิทยา นักการเมืองของพรรคก็เช่นเดียวกับคนญี่ปุ่นทั่วไป ที่ปรารถนาความอบอุ่นทางจิตใจ ต้องการระบายอารมณ์และต้องการคนฟังชนิดที่เอาใจช่วยอย่างมีอารมณ์ร่วมเป็นพวกเดียวกัน

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ระบบกลุ่มทำหน้าที่เลือกประธานพรรค และแบ่งเบาระบบพรรคอย่างมากทั้งในด้านเงินทอง การจัดสรรตำแหน่ง การช่วยรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และความอบอุ่นทางจิตใจ กลุ่มจะแข่งขันกันหาผู้สมัครหน้าใหม่มาลงสมัครรับเลือกตั้งภายใต้ความช่วยเหลืออุปถัมภ์ของตน จึงช่วยให้กลุ่มขยายใหญ่ขึ้น (ถ้าผู้สมัครคนนั้นชนะการเลือกตั้ง) เมื่อกลุ่มขยายใหญ่ขึ้น โอกาสที่หัวหน้ากลุ่มจะได้เป็นนายกรัฐมนตรีก็มีมากขึ้น และในที่สุด ถ้ากลุ่มต่าง ๆ หาผู้สมัครหน้าใหม่มาสมัครรับเลือกจนได้ชัยชนะมากขึ้น ก็ส่งผลให้พรรคการเมืองนั้นเข้มแข็งขึ้นโดยส่วนรวม ได้เปรียบพรรคอื่น ๆ ที่ไม่อ่อนแอ หรือไม่แข่งขันกัน

อย่างจริงจัง

2. บทบาทของระบบกลุ่ม

จากที่กล่าวถึงเงื่อนไขที่เอื้อให้เกิด และที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของระบบกลุ่ม จะเห็นได้ว่าเงื่อนไขเหล่านี้ยังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นฐานะความสำคัญยิ่งยวดของตำแหน่งประธานพรรค (ถ้าพรรคนี้หมดโอกาสจัดตั้งรัฐบาลเมื่อไร เงื่อนไขนี้ก็จะหมดไป) ค่าใช้จ่ายในทางการเมือง การแบ่งสรรตำแหน่งบริหาร ระบบแบ่งเขตเลือกตั้งตลอดจนความต้องการทางจิตวิทยา เพราะฉะนั้นระบบกลุ่มจึงแสดงบทบาทตามเงื่อนไขเหล่านี้ อยู่ในปัจจุบันคงจะยกขึ้นมากล่าวให้เห็นเป็นรูปธรรมดังนี้

1. การเลือกประธานพรรค

การเลือกประธานซึ่งมีความสำคัญยิ่งนี้ เป็นเรื่องที่ตัดสินใจกันโดยผ่านระบบกลุ่มในพรรค ผู้สมัครชิงตำแหน่งนี้จะได้แก่หัวหน้ากลุ่มต่าง ๆ นั่นเอง ซึ่งจะได้รับเสียงสนับสนุนจากลูกกลุ่มของตัวเป็นที่แน่นอน และเมื่อผู้สมัครแข่งขันมีหลายคน ก็จะเกาะกลุ่มเป็นพันธมิตรกัน 2 ฝ่าย ฝ่ายที่สนับสนุนคนเดิมหรือคนของกลุ่มที่อยู่ในอำนาจขึ้นมาเป็นประธานพรรคจะได้ชื่อว่า "กลุ่มพันธมิตรกระแสหลัก" และฝ่ายตรงข้ามจะได้ชื่อว่า "กลุ่มพันธมิตรด้านกระแสหลัก" ตัวอย่างเช่น เมื่อทานาคาชนะการเลือกตั้งประธานพรรค ก็โดยรวมมือกับกลุ่มโอฮิราและนากาโซเน่ ชนะคู่แข่งคือฟูกูดาซึ่งร่วมมือกับกลุ่มมิติ (นากาโซเน่เปลี่ยนใจมาสนับสนุนทานาคาในวินาทีสุดท้าย) หรือเมื่อโอฮิราได้รับเลือกเป็นประธานพรรค ก็โดยรวมมือกับกลุ่มทานาคาและนากาโซเน่ เอาชนะฝ่ายฟูกูดาได้อย่างง่ายดาย ชนิดที่ฟูกูดายอมถอยตัวจากการแข่งขันในรอบที่สอง (รอบแรกให้สัมภาษณ์

พรรคทั้งหมด 1 ล้านคนเศษ เลือกตั้งไว้ 2 คน และรอบสองสมาชิกสภาของพรรคจะคัดเลือกจาก 2 คนนี้อีกครั้งหนึ่ง) ในช่วงเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1982 นากาโซเน่ก็สมัครชิงชัยตำแหน่งสำคัญนี้โดยร่วมมือกับกลุ่มทานาคาและกลุ่มชูชิ (โอฮิราเคิม) แข่งขันกับอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งมีนายอาเบ (ฟูคุดา), โคโมโตะ (มิกิ) และนาคากาวา ซึ่งเป็นกลุ่มเล็กๆ ยังไม่เข้มแข็ง เป็นฝ่ายต้านกระแสหลัก อย่างไรก็ตาม เมื่อฝ่ายหนึ่งตกเป็นฝ่ายแพ้ ก็ยังจะได้แบ่งสรรตำแหน่งบริหารในพรรค ในคณะรัฐบาล และในรัฐสภา (แต่ทว่าก็จะไม่ได้มากเท่าอีกฝ่าย) ตัวอย่างเช่นในรัฐบาลชูชิ ก็มีรัฐมนตรีกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าระหว่างประเทศ อันเป็นตำแหน่งสำคัญ ที่ชื่ออาเบ ชินทาโร จากกลุ่มฟูคุดา

ระบบกลุ่ม จึงเป็นกลไกป้อนผู้นำให้พรรคที่สำคัญยิ่ง ให้พรรคเลือกคนที่มีความเป็นผู้นำสูงสุด ดีที่สุด ขึ้นเป็นผู้นำไปจัดตั้งรัฐบาล ช่วยแก้ไขปัญหาระบบวิกฤตการณ์ผู้นำพรรคไม่ต้องไปเชิญบุคคลภายนอกมาหรือต้องตกอยู่ในสภาพการณ์อันน่าวิตกยิ่ง ที่ประธานพรรคซึ่งสังขารก็แทบไม่ไหวอยู่แล้วผูกขาดตำแหน่งเป็นเวลานาน ไม่มีการเตรียมคนที่จะต้องรับผิดชอบในการหาเงินเข้าพรรค สร้างสามัคคีในพรรค และเตรียมจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศ

2. การหาเงินมาช่วยค่าใช้จ่ายทางการเมือง

สมาชิกสภาของพรรคถูกคาดหวังจากประชาชนในเขตเลือกตั้งของตน โดยเฉพาะผู้สนับสนุนหรือหัวหน้าใหญ่ทั้งหลาย ให้ต้องควักกระเป๋าช่วยเหลือในโอกาสต่าง ๆ จิปาถะ ยิ่งผู้มีสิทธิออกเสียงมีการศึกษาสูงและตื่นตัวใกล้ชิดผูกพันกับการเมืองเท่าใด นักการเมืองของพรรคก็มีรายจ่ายสูงขึ้นเป็นเงาตามตัว ดังที่นายคาโตะ เรียวโกโรได้กล่าวไว้หลังจากอำลา 50 ปีแห่งชีวิตนักการเมืองว่า "ประ

การแรกสุด ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นฝ่ายผิด เขาบังคับให้นักการเมืองใช้เงินเพื่อเขา"(5) ค่าใช้จ่ายจ้างเลขานุการคอยปฏิบัติงานก็สูงลิ่วเช่นกัน เช่น นากาโซเน่มีเลขานุการถึง 13 คน ประจำใน 3 สำนักงาน อดีตนายกรัฐมนตรีทานาคามีเลขานุการกว่า 20 คน ทำหน้าที่ดูแลเลือกตั้งของตน นักการเมืองอายุ 36 อย่างทานาคาวา คาซุโอบีมีเลขานุการถึง 8 คน ใน 3 สำนักงาน(6)

กลุ่มช่วยสมาชิกใน 2 ด้าน คือค่าใช้จ่ายประจำ และค่าใช้จ่ายตอนมีการเลือกตั้ง มีตัวเลขว่ารายจ่ายประจำของนักการเมืองคนหนึ่งจะเป็น 2 เท่าหรือ 3 เท่าของเงินเดือน ซึ่งพรรคก็ช่วยบ้างแต่ไม่พอ ส่วนรายจ่ายในคราวเลือกตั้งแต่ละครั้ง ประมาณกันว่าผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละคนต้องใช้เงินโดยเฉลี่ย 15-30 ล้านเยน ซึ่งพรรคก็ช่วยได้เพียง 4 ล้านเยนเท่านั้น(7) เพราะฉะนั้นกลุ่มจึงมีบทบาทเสริมเข้ามาอย่างสำคัญยิ่ง ทั้งนักกลุ่มเองก็มีค่าใช้จ่ายในสำนักงานตามปกติอยู่ไม่น้อยเลย กล่าวกันว่าจำนวนเงินที่กลุ่มต่าง ๆ หามาได้ จะเป็นราว 2 เท่าของที่พรรคต้องการ(8) มีตารางแสดงรายรับของกลุ่มต่าง ๆ ใน ค.ศ.1965 ซึ่งจะเห็นได้ว่ากลุ่มซาโทฮาเงินได้มากที่สุด มากกว่าอันดับ 2 คือกลุ่มอาเอโอ (โอฮิรา) ถึงเกือบ 3 เท่าตัว ซาโทฮาเชิญผู้นำธุรกิจมาร่วมสังสรรค์กับลูกกลุ่มของตนในรูปของ "ชมรม" ถึง 18 แห่ง (โปรดดูในตารางซึ่งจะนำตัวอย่างมาแสดงเพียง 5 ชมรม) จึงไม่เป็นของแปลกที่กลุ่มซาโทฮาจะเข้มแข็งยิ่ง ดังปรากฏว่า แม้ทานาคาซึ่งรับช่วงต่อมาจะมัวหมองในคดีล็อกฮิต แต่กลุ่มนี้ก็ยิ่งเข้มแข็งที่สุดในปัจจุบัน

(5) Ibid., p.27.

(6) Ibid., p.28.

(7) Ibid., p.29.

(8) Ibid., p.31.

รายรับของกลุ่มต่าง ๆ ในพรรคเสรีประชาธิปไตย

(ค.ศ. 1965)

กลุ่ม	รายได้
1. กลุ่มซาโ	668,066,000
2. กลุ่มมาเอโอ (โอฮิรา)	233,235,000
3. กลุ่มฟูคูดา	166,087,000
4. กลุ่มโคโน	139,960,000
5. กลุ่มมิตสึ	123,110,000
6. กลุ่มโอโน	101,450,000
7. กลุ่มคาวาชิมา	84,600,000
8. กลุ่มอิชิอิ	77,100,000
9. กลุ่มฟูจิตามะ	54,098,000
10. กลุ่มทานาคา	99,605,000
รวม	1,747,311,000

ที่มา : ปรับปรุงจาก Kampo Gogai No.44 (April 20, 1966), pp.2-40; Gogai No.115 (Sept.22, 1966), pp.5-40. อ้างใน Haruhiko Fukui, Party in Power : The Japanese Liberal-Democrats and Policy-making (Canberra : Australian National University Press, 1970), pp.97-98.

3. การจัดสรรตำแหน่งบริหารในพรรค

รัฐบาลและรัฐสภา

ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป ก็จะมีการกำหนดตัวบุคคลไปดำรงตำแหน่งบริหารในพรรค รัฐบาล และรัฐสภา ซึ่งจะมีการแก่งแย่งวิวาทกันเป็นธรรมดา ในกรณีของพรรคเสรีประชาธิปไตยนั้น การจัดสรรตำแหน่งจะปรึกษากันในระหว่างผู้นำกลุ่มต่าง ๆ โดยจำนวนสมาชิกในกลุ่มจะเป็นเกณฑ์สำคัญในการต่อรอง เพราะฉะนั้น เมื่อใครได้เป็นรัฐมนตรีหรือตำแหน่งบริหารอื่น ๆ เขาก็เป็นคล้ายตัวแทนจากกลุ่มของตน มีภาระหน้าที่หนักขึ้นในการช่วยเหลือกลุ่ม

ชมรมต่าง ๆ ของอดีตนายกรัฐมนตรีซาโ

ชมรม	ผู้นำกลุ่ม	นักการเมืองในกลุ่มของตน และกลุ่มพันธมิตร
ชมรมโซเอ	ประธานบริษัทนิวเจนสเตต ประธานบริษัทนิโชนเซโ ประธานธนาคารฟูจิ ประธานบริษัทโตเกียวอิเล็กทริก	ส.ส. ผู้นำในกลุ่มซาโ เช่น ทานาคา, โซริ, อาอิชิ
ชมรมเอเคโยโม	ประธานสำนักข่าวจิจิ นักวิจารณ์สังคมหลายคน สมาชิกชมรมโซเอข้างคัมภีร์	ส.ส. ชื่นนำของพรรค เช่น ทูวอิชิ, อิชิคา, ฟูคานากา
ชมรมชินยุ	ประธานบริษัทมารูเซ ประธานบริษัทฮิโตะโซคา	สมาชิกสภาสูงหลายคน
ชมรมซันซุย	ประธานบริษัทนัมมอฮารุ ประธานบริษัทโทคันเคอิ อดีตประธานหนังสือพิมพ์ซันเค	ผู้นำกลุ่มพันธมิตร เช่น คิชิ, คาวาชิมา, ฟูคุดา
ชมรมซันซุย	ประธานธนาคารมิทซึ ผู้ว่าการไฟฟ้าแห่งชาติ	สมาชิกของกลุ่มฟูคุดา

ที่มา : Seifu Jiminto Zaikai (โตเกียว : สำนักพิมพ์ซันอิชิ 1972)
หน้า 19 อันมีชมรมที่ 4 และ 5 ออกเสียงเหมือนกัน แต่เขียนต่างกัน

ของตน เช่นการหาเงินเข้ากลุ่ม ลูกกลุ่มคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้เป็นรัฐมนตรีก็จะทำได้ เพราะถึงอย่างไร กลุ่มของตนก็ได้ตำแหน่งบริหารมาบ้างแล้ว และลูกกลุ่มที่อาวุโสหน่อย ก็จะไม่กล้าแสดงพฤติกรรมอะไร เพราะวินัยข้อหนึ่งของกลุ่มคือหลีกเลี่ยงอาวุโสตามจำนวนครั้งที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามา อย่างไรก็ตาม การจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรีก็แก่งแย่งกันรุนแรงมาก เพราะว่าตามรัฐธรรมนูญแล้วจะมีรัฐมนตรีได้เพียง 18 คน เท่านั้น (ตำแหน่งที่เรียกในเมืองไทยว่า "รัฐมนตรีช่วยว่าการ" นั้น ของญี่ปุ่นเขาจะเรียกเป็น "ปลัดกระทรวงฝ่ายการเมือง" มีหน้าที่เพียงคอยประสานงานด้านรัฐสภาเท่านั้น) ถึงกระนั้นก็ตาม เนื่องจากว่าพรรคเสรีประชาธิปไตยเป็นพรรคในอำนาจเพียงพรรคเดียวและสภาสูงของเขาก็มาจากการเลือกตั้งด้วย จึงมีตำแหน่งประธานคณะกรรมการในรัฐสภาการจัดสรรมากมาย ซึ่งเมื่อรวมกับตำแหน่งในพรรคด้วยแล้วก็มีถึงกว่า 200 ตำแหน่ง และยังมีตำแหน่งตลอดจนผลประโยชน์อื่น ๆ อีกมากมาย ที่จะจัดสรรให้แก่บุคคลต่าง ๆ ได้มาก แม้ไม่ได้ในคราวนี้ ก็อาจจะเรียกร้องในคราวหน้า หรือถ้าไม่ได้ก็

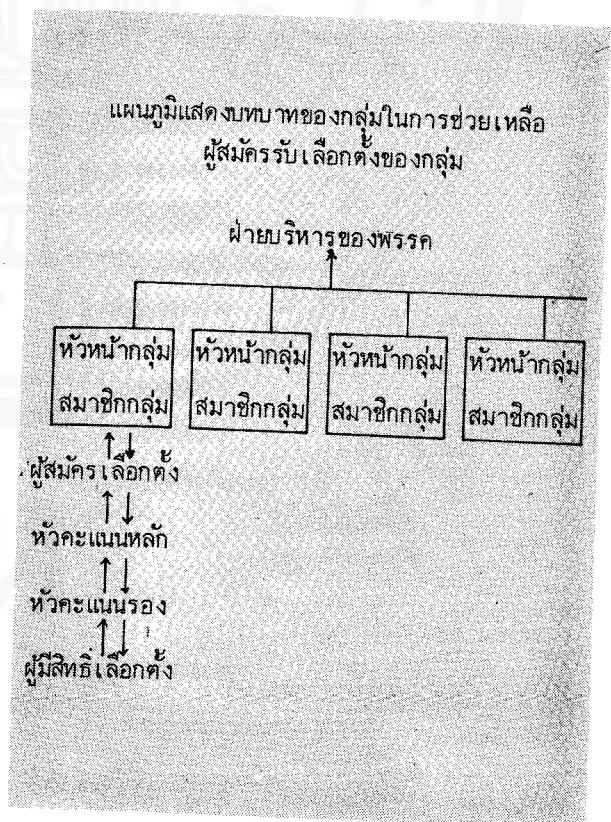
สามารถทำได้ว่า เพราะกลุ่มของตนเข้าอยู่ในฝ่ายพันธมิตรที่เป็นฝ่ายฝ่ายแพ้การชิงตำแหน่งประธานพรรค จึงไม่เกิดปัญหาการลาออกจากพรรค ประท้วงการจัดสรรตำแหน่ง เหมือนอย่างในหลายๆ ประเทศ ที่ไม่มีระบบกลุ่มในพรรคการเมือง

4. การช่วยเหลือในช่วงเลือกตั้ง

บทบาทของกลุ่มในช่วงที่มีการเลือกตั้งนับว่ามีความสำคัญเช่นกัน โดยเฉพาะต่ออนาคตทางการเมืองของผู้สมัครในนามของพรรค เพราะว่าลำพังพรรคเองจะไปช่วยเหลือผู้สมัครทั่วประเทศคงจะทำได้ไม่แน่นอน บทบาทของกลุ่มประการแรกคือหาคนหน้าใหม่มาสมัครรับเลือกตั้ง ประการที่สองคือช่วยผู้สมัครหน้าใหม่ หรือหน้าเก่าของกลุ่มณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ซึ่งอาจจะถึงกับช่วยหาเสียงให้ตลอดป้อย่างสม่ำเสมอเพื่อความแน่นอนในชัยชนะ เมื่อการเลือกตั้งมาถึง ประการที่สามคือช่วยวิ่งเต้นให้ผู้สมัครที่ตนสนับสนุนอยู่ ได้สมัครในนามของพรรคเสรีประชาธิปไตย แต่ถ้าไม่ได้สมัครในนามของพรรค ต้องสมัครในนามอิสระ กลุ่มก็จะช่วยหาเสียงให้อย่างลับๆ แล้วก็จะเสนอชื่อผู้นั้นเป็นสมาชิกรัฐสภาของพรรคภายหลังที่ชนะการเลือกตั้ง

เมื่อฤดูกาลเลือกตั้งมาถึง ปกติแล้วกลุ่มต่างๆ จะตั้งสำนักงานเลือกตั้งของกลุ่มขึ้นตามโรงแรมในโตเกียว จากนั้น นักเขียน นักร้อง นักกีฬา ดาราภาพยนตร์ จะถูกส่งไปช่วยผู้สมัครของกลุ่มหาเสียง ไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใดของประเทศ ไบโบลิว เงินสนับสนุน และนักปราศรัยต่างๆ จะทยอยกันออกไปเสริมแรงไม่ให้เพลี่ยงพล้ำแก่คู่ต่อสู้ ผู้นำกลุ่มของพรรคเสรีประชาธิปไตยชื่อโคโน อิชิโร (ปัจจุบันคือกลุ่มนาคาโซเน่ ประสบความสำเร็จยิ่งในคราวเลือกตั้ง ค.ศ. 1963 ได้สมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้นจากเดิม 31 อีก 14 คน โดยส่งผู้สมัครหน้าใหม่ลงแข่งขันเลือกตั้ง 22 คน และ

ได้รับเลือกตั้งถึง 14 คน (ใน 22 คนนี้ มีที่ไม่ได้สมัครในนามของพรรค 6 คน ซึ่งก็ได้รับเลือกเข้ามา 3 คน) นาคาโซเน่ทำงานหนักมากในการช่วยเหลือลูกกลุ่มให้ได้รับเลือกตั้ง ไม่ต้องกลายเป็น ส.ส. สอบตก เช่นจัดประชุมใหญ่ของกลุ่มทุกปีในเมืองใหญ่ๆ โดยให้ผู้จะสมัครรับเลือกตั้งของกลุ่มราว 50 คน นำหัวคะแนนหนุ่มๆ มาร่วมประชุมได้คนละ 20 คน รวมเป็น 1,500 คนเศษ ซึ่งเขาเหล่านี้จะใช้ชีวิตร่วมกันเป็นเวลา 3 วัน เมื่อกลับไปสู่เขตเลือกตั้งของตัวเองก็จะกระตือรือร้น เอาใจจริงเองจังกังงานเต็มที่ดังที่เลขาธิการคนหนึ่งของนาคาโซเน่กล่าวว่า "เมื่อพวกเขากลับไปยังเขตเลือกตั้ง พวกเขาจะโหมไฟทำงานเพื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง" แผนภูมิข้างล่างนี้จะแสดงให้เห็นถึงบทบาทด้านนี้ของกลุ่ม โดยกลุ่มจะเป็นตัวแสดงบทบาทสำคัญแทนคณะกรรมการเลือกตั้งอันเป็นองค์กรทางการเมืองของพรรค

5. ความอบอุ่นทางจิตใจ

แม้ว่ากลุ่มจะไม่ใช่องค์กรทางการของพรรค ไม่มีฐานะใดๆ ในกิจกรรมพรรคอย่างเป็นทางการ แต่หาที่ที่ตนเองที่จะให้ความอบอุ่นแก่ผู้ใดก็ตามที่เข้ามา สมาชิกรัฐสภาของพรรคที่ไม่มีกลุ่มสังกัด จะรู้สึกวุ่นวายขาดเอกลักษณ์อะไรบางอย่างไป เลขาธิการของนักการเมืองคนหนึ่งกล่าวเปรียบเทียบกับเรื่องนี้ไว้ว่า คนที่ไม่มีกลุ่มสังกัด เปรียบได้กับปลาการ์ป (carp) ที่ว่ายไปมาตัวเดียว ไปเรื่อย ๆ ตามประสาและปรากฏตัวให้เห็นเด่นตอสายตาของคนทั่วไป "นักการเมืองญี่ปุ่นชอบเคลื่อนไหวเป็นกลุ่ม (group) ยิ่งกลุ่มใหญ่เท่าใด ก็ยิ่งดีเท่านั้น"(9) มีสมาชิกรัฐสภาของพรรคคนหนึ่งชื่อ มาตซึกา ทาเคชิโย ได้รับฉายาว่า "Homeless Texan" เนื่องจากไปอยู่ในสหรัฐอเมริกา นานถึง 12 ปี ได้กล่าวยอมรับว่า กลุ่มเป็นที่ฝึกฝนความเป็นนักการเมือง และเป็นเวทีแสดงความคิดเห็น กลุ่มจึงมีความสำคัญขึ้นมา ผิดกับสมัยก่อนที่สมาชิกรัฐสภาจะถือว่างานหลักคืออยู่ในรัฐสภา ให้เวลามากกับการสนทนากับเพื่อนสมาชิก ส.ส. ในรัฐสภา(10) นักการเมืองผู้หนึ่งสารภาพว่า "ญี่ปุ่นใช้เวลาว่าหนึ่งศตวรรษ พยายามก้าวให้ทันโลกสมัยใหม่ ไม่สามารถที่จะมองว่าล้าสมัยได้อีกต่อไปอย่างเด็ดขาด พรรคได้ขจัดทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่กับอดีตอย่างแน่นแฟ้น และมุ่งมั่นที่จะสร้างภาพพจน์ใหม่ แต่หาสมาชิกรัฐสภาผู้ที่ไม่สบายใจเล็กน้อยภายใต้ความแวววาวนั้นเขาจะพูดอย่างเป็นสมัยใหม่แต่จะคิดแบบเก่า และยังคงอาศัยกลุ่มเป็นที่มาของความสบายใจและการสนับสนุน"(11)

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ยังอาจเสริมได้อีกว่า กลุ่มช่วยให้เกิดการสื่อสารระหว่างสมาชิกรัฐสภา ของพรรคจำ

(9) Ibid., p. 40.

(10) Ibid., pp. 40-41.

(11) Ibid., p. 41.

นวนประมาณ 400 คนได้อย่างมาก ทำให้แทนที่จะเป็น 400 พรรคคณะความคิดเห็น ก็เหลือเพียงประมาณ 10 เท่านั้น โดยแต่ละหน่วยสามารถประมวลพรรคคณะความคิดเห็นได้อย่างมีประสิทธิภาพกว่าการประชุมคนตั้ง 400 คน ซึ่งจะเป็นเรื่องสับสนวุ่นวายอย่างยิ่ง(12)

4

ข้อคิดสำหรับ

พรรคการเมืองไทย

ดังที่กล่าวไว้ตอนแรกแล้วว่า การรวมตัวในพรรคการเมืองไทยที่ไม่เป็นทางการที่แล้มาแล้ว ดังเช่นในกรณีของพรรคสหประชาไทย หรือแม้แต่ในพรรคคณะราษฎร พ.ศ. 2475 ก็เป็นในรูปของ "สาย" ที่หลวม ๆ ยิ่งกว่าจะเป็น "กลุ่ม" (faction) ตามแบบของพรรคเสรีประชาธิปไตย ซึ่งมีความเหนียวแน่นผูกพันตัวจริง ๆ และยึดหลักความภักดีหน้าที่ และอาวุโส ถ้าจะตั้งคำถามว่า ระบบ "สาย" นี้จะพัฒนาการไปเป็นระบบ "กลุ่ม" หรือไม่ หรือว่าได้หรือไม่ คนทั่วไปคงจะตอบว่าไม่หรือไม่ได้ ทั้งนี้เนื่องจากว่าสังคมไทยต่างจากสังคมญี่ปุ่น และพรรคการเมืองไทยทั้งหลายต่างจากพรรคการเมืองญี่ปุ่นอย่างพรรคเสรีประชาธิปไตยอย่างเทียบกันไม่ได้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าคำตอบจากทุกคนจะเป็นเชิงปฏิเสธ แต่ก็อาจมีข้อคิดหลายประการตามมากับคำตอบนั้นดังต่อไปนี้

1. พรรคการเมืองไทย โดยเฉพาะพรรคแนวอนุรักษนิยม ที่สนับสนุนการประกอบวิสาหกิจเสรีในระบบทุนนิยม เช่นพรรคกิจสังคม พรรคชาติไทย และประชาธิปัตย์

(12) Haruhiro Fukui, op.cit.
pp. 136-8, 142-3.

คงจะมีปัญหาเรื่องการหาเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าเช่าสำนักงาน เงินเดือนเจ้าหน้าที่ประจำของพรรค เอกสารประชาสัมพันธ์ และเงินทองหาเสี่ยงเลือกตั้งในฤดูเลือกตั้งจำนวนมหาศาล และเผชิญปัญหาเรื่องสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคบางคนลาออกจากพรรคไป เพราะไม่พอใจผลการจัดสรรตำแหน่งในพรรค ในรัฐบาลและในรัฐสภา ทั้งสองปัญหานี้จะเป็นภาระและความหนักใจของผู้บริหารพรรคไปอีกนาน ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ผู้นำเป็นครั้งคราว มีการลาออกประท้วง แล้วบางครั้งก็กลับเข้ามาในพรรคใหม่ ระหว่างผู้นำพรรคและลูกพรรคก็ยังไม่กล้าคอยเป็นตัวแทน ชื่องว่างมีมากจนขาดความใกล้ชิดและความอบอุ่นทางจิตใจ ขาดการอธิบายเรื่องต่างๆ ให้เข้าใจกันได้ด้วยดี ตรงนี้ระบบกลุ่มจะทำหน้าที่ได้ไม่มีย

2. แนวโน้มการเมืองไทยในอนาคตนั้น ระบบพรรคการเมืองจะเปลี่ยนแปลงไป เมื่อใช้วิธีรวมเขต-เบอร์เดียวหรือแบ่งเขต-เบอร์เดียว ห้ามสมาชิกรัฐสภาของพรรคลาออกจากพรรค เพราะจะหมดสภาพสมาชิกรัฐสภาไป ต้องส่งสมาชิกพรรคลงสมัครจำนวนมากในทั่วประเทศ และลดอำนาจของวุฒิสภาลง เมื่อแนวโน้มออกมาในลักษณะที่จะเกิดพรรคที่ใหญ่โต มีโอกาสได้เข้าไปดำรงตำแหน่งบริหารในรัฐบาลได้มากขึ้น และมีค่าใช้จ่ายจำนวนมหาศาลเช่นนี้ ชื่องว่างระหว่างผู้นำและลูกพรรค จะอาศัยกลไกอะไรมาช่วยเชื่อมต่อกัน ประธานพรรคไม่ว่าจะมีารมีเพียงใด คงจะไม่สามารถเป็นกลไกทำหน้าที่นี้ได้ ระบบกลุ่มจึงน่าจะได้รับการพิจารณาความสำคัญใหม่ในแง่

3. การฝึกฝนความเป็นผู้นำทางการเมือง ทำกันอย่างไร ที่ไหน โดยใคร และมีสำนึกความรับผิดชอบในหน้าที่เพียงใด เหล่านี้เป็นคำถามที่มีความสำคัญมาก นักการเมืองไทยโดยทั่วไป ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการฝึกฝนในเรื่องนี้ การปราศรัยที่เคยไม่ชวนฟังอย่างใดก็ยังมีอยู่อย่างนั้น หาเงินสนับสนุนทางการเมืองแบบ "ขายประกัน

ไม่ออก" อย่างใดก็ยังมีอยู่อย่างนั้น และใกล้ชิดกับฐานสนับสนุนเฉพาะคอนเลือกตั้งอย่างใดก็อย่างนั้น จนเสี่ยงจะเป็นส.ส. สอดตกได้ง่าย สิ่งเหล่านี้สมาชิกของกลุ่มต่างๆ ในพรรคเสรีประชาธิปไตยจะร่วมกันฝึกปรือร่วมกันให้กำลังใจกัน เริ่มตั้งแต่น้องใหม่ไปจนถึงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่ม และในที่สุด หลังจากได้แสดงความสามารถจนประจักษ์ในกลุ่มแล้ว หลังจากนั้น จึงมีความพร้อมที่จะไปทำงานในตำแหน่งบริหารระดับสูงของพรรคและรัฐบาลต่อไป กลุ่มจะค่อยๆ คัดคนที่ไม่จริงใจ คนที่ไม่ทุ่มเท คนที่เห็นแก่ประโยชน์เฉพาะตัว ตลอดจนคนที่นิยมทำตัวเป็นปลาการ์พ หรือ Homeless Texan ซึ่งตรงกับนิสัยใจเกษนิยมเสรีแบบไทยๆ ออกไป กลุ่มช่วยให้เกิดการเมืองฝึกฝนเป็นนักวิ่งระยะไกล เพราะเส้นทางชีวิตการเมืองนั้นยาว ดังจะเห็นว่า คนที่ผ่านการเลือกตั้งมา 10 ครั้ง ติดต่อกันเท่านั้น ที่จะได้เป็นรัฐมนตรี หรือขึ้นเป็นหัวหน้ากลุ่มใหญ่ของพรรคเสรีประชาธิปไตย

4. นักการเมืองไทย ไม่ถือนโยบายอุดมการเป็นเรื่องสำคัญจริงจังในการเลือกตั้ง ผิดกับนักการเมืองตะวันตก นับว่าใกล้ชิดเคียงกับนักการเมืองญี่ปุ่นอยู่ไม่น้อย และผู้มีสิทธิออกเสียงชาวไทยก็ยึดตัวบุคคลยิ่งกว่านโยบายอุดมการ ไม่แตกต่างจากผู้มีสิทธิออกเสียงชาวญี่ปุ่นเช่นกัน ในแง่การมารวมกันตามแนวความคิดอุดมการแบบ policy group จึงมีอยู่น้อย สิ่งที่น่าการเมืองทั้งสองชาตินี้มุ่งหมายคือตำแหน่งรัฐมนตรี เพื่อมาประคับเกียรติ เพื่อจะมีความแน่นอนขึ้นในชัยชนะการเลือกตั้ง ไม่ใช่ไปทุ่มเทผลักดันกฎหมายในรัฐสภา อย่างกรณีของนักการเมืองตะวันตก ข้อแตกต่างคือ นักการเมืองญี่ปุ่นเข้าสู่ตำแหน่งเช่นนี้โดยผ่านกระบวนการกลุ่ม เป็นรัฐมนตรีในนามของกลุ่ม ซึ่งจะมีหน้าที่ต่างๆ ต่อกลุ่มผูกพันติดตามมา ไม่ได้เป็นรัฐมนตรีในนามส่วนตัว (ผิดกับที่รัฐมนตรีไทยท่านหนึ่งเคยกล่าวไว้ ก่อนจะได้รับการแต่งตั้ง ผู้อำนวยการรัฐวิสาหกิจการท่าเรือแห่งประ

(ประเทศไทย) กลุ่มจึงเกิดขึ้นในพรรคเสรีประชาธิปไตยอย่าง
 เหมาะกับความต้องการ แต่ของไทย ความต้องการนี้ก็จะ
 จะมีอยู่ แต่ว่ากลุ่มก็ไม่เกิด เนื่องจากว่าเรายังรักความ
 อิสระเสรีควบคู่ไปกับการไม่มีอุดมการณ์นโยบาย อันเป็น
 คุณลักษณะคู่ของนักการเมืองไทยและคนไทยทั่วไป นี่เป็น
 ปัญหาการพัฒนาองค์กรให้มั่นคงเข้มแข็งถาวร นักการเมือง
 ไทย ก็ไม่ได้แสดงความเสียใจกับความล้มเหลวนี้แต่
 อย่างใด คำถามคือ เมื่อเราจะเข้าสู่ยุคพัฒนาการเมือง
 ใหม่ เราจะไม่อนาทรรต่อปัญหาการพัฒนาองค์กรสถาบันต่อ
 ไปอีกได้อย่างไร การปล่อยให้อ่อนแอเรื้อรังต่อไป เป็น
 การเปิดโอกาสให้กับสถาบันที่มีการจัดตั้งเข้มแข็งกว่า เข้า
 มายึดอำนาจไปอย่างง่ายดาย

จากทิวเคราะหามา อาจสรุปได้ว่า ระบบกลุ่มเป็น
 ทางออกหนึ่งของปัญหาความอ่อนแอ ของสถาบันพรรคการเมือง
 ไทย เป็นทางออกให้แก่องค์กรทางการเมืองซึ่งไม่สามารถ
 จะตอบสนองความต้องการทางจิตวิทยา เกียรติยศ ตลอดจน
 จนความทะเยอทะยานของนักการเมืองได้ อาจมีผู้สงสัยว่า
 ถ้านำระบบกลุ่มมาใช้ในพรรคการเมืองของไทย จะมีก่อให้เกิด
 ปัญหาต่าง ๆ หรือ เป็นต้นว่า ฝ่ายบริหารพรรคจะอ่อน
 แอ ประธานพรรคจะอ่อนแอ องค์กรทางการเมืองของพรรค
 จะกลายเป็นตรายางไป รวมทั้งการแตกแยกเป็นเสี่ยง ๆ
 ตลอดจนการยกทีมลาออกจากพรรคไป ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้
 พรรคเสรีประชาธิปไตย ได้ผ่านประสบการณ์มาเหมือนกัน
 ความจริงแล้ว ระบบกลุ่มช่วยป้องกันระบบเผด็จการใน
 พรรค ป้องกันไม่ให้หัวหน้าพรรคใช้อำนาจต่าง ๆ อย่าง
 อิสระ⁽¹³⁾ กลุ่มยึดหลักตัดสินใจโดยเสียงข้างมาก และก็
 ไม่มีการยกกลุ่มออกไปตั้งพรรคใหม่ เพราะว่า ถ้าออกไป
 แล้ว ก็ต้องเผชิญกับระบบกลุ่มในพรรคใหม่ของตัวอยู่ดี เมื่อ
 พรรคใหม่นั้นขยายตัวใหญ่โตออกไป

(13) Ibid., pp. 137-138.

